

## SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1950-1951.

SÉANCE DU 21 MARS 1951.

**Rapport de la Commission de l'Agriculture chargée d'examiner la proposition de loi relative aux pulvérisations et arrosages pendant la floraison au moyen de produits insecticides.**

## BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1950-1951.

VERGADERING VAN 21 MAART 1951.

**Verslag van de Commissie van Landbouw belast met het onderzoek van het wetsvoorstel betreffende de bestuivingen en besproeiingen tijdens de bloeitijd met insectendodende stoffen.**

Présents: MM. MULLIE, président; ADAM, le Comte d'ASPREMONT LYNDEN, MM. DE COENE, DE SMEDT (R.), JADOT, KNOPS, MONDELAERS, PETIT, SLEDSSENS, SOBRY, STREEL et ESTIENNE, rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

La proposition de loi qui est soumise à vos délibérations a pour but d'interdire, pendant la floraison, les poudrages et les pulvérisations de produits insecticides qui ont une action mortelle sur les abeilles. Les auteurs de la proposition espèrent pouvoir ainsi réduire la destruction des abeilles en évitant leur contact avec les insecticides fraîchement épandus sur les fleurs qu'elles viennent butiner.

Dans certaines régions du pays, on a constaté que des colonies entières d'abeilles disparaissaient chaque année depuis l'utilisation de plus en plus courante des insecticides destinés à lutter contre les insectes nuisibles qui causent des pertes énormes à l'agriculture. Le fait que certains de ces insecticides tuent les abeilles domestiques et sauvages ainsi que les bourdons, est indéniable.

Le dépeuplement des ruchers de notre pays constitue une perte de richesse nationale qu'il est sage d'éviter; perte qui touche directement l'apiculteur, c'est certain, mais perte aussi pour l'agriculteur et le fructiculteur qui recherchent l'aide précieuse des abeilles comme agents pollinisateurs dans les vergers et certaines cultures. Les intérêts de l'apiculture et de l'agriculture sont, à cet égard, intimement liés.

Votre Commission de l'Agriculture a précisé ce qu'il fallait entendre par les mots « pendant la floraison » ou « durant la période de floraison ».

*Voir :*

*Document du Sénat :*

36 (Session extraordinaire de 1950) : Proposition de loi.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Het besproken wetsvoorstel heeft tot doel bestuivingen en besproeiingen met insectendodende producten, die een dodelijke uitwerking hebben op bijen, gedurende de bloeitijd te verbieden. De indieners hopen hiermede de vernieling van bijen te kunnen tegengaan, door te vermijden dat zij in contact komen met insectendodende stoffen, die pas werden uitgestrooid op de bloemen die zij komen bezoeken.

In verschillende streken van het land, heeft men vastgesteld dat ieder jaar ganse bijenkolonies verdwijnen, sedert dat steeds vaker insectendodende stoffen worden aangewend om de schadelijke insecten, die ontzaglijke verliezen aan de landbouw veroorzaken, te bestrijden. Het feit dat sommige van die stoffen de huis- en wilde bijen en de hommels doden, is niet te betwisten.

De ontvolking van de bijenkorven in ons land is een verlies van nationale rijkdom welke dient vermeden; dit verlies treft weliswaar rechtstreeks de imker, maar het treft ook de landbouwer en de fruitkweker die op de waardevolle hulp van de bijen moeten rekenen als bestuivers in de boomgaarden en voor sommige gewassen. De belangen van de bijenteelt en van de landbouw zijn dus ten deze nauw verbonden.

Uw Commissie van Landbouw heeft verduidelijkt wat onder de woorden « tijdens de bloeitijd » dient verstaan.

*Zie :*

*Gedr. Stuk van de Senaat :*

36 (Buitengewone zitting 1950) : Wetsvoorstel.

La floraison doit être comprise comme étant la période allant de l'épanouissement de la première fleur jusqu'au début de la chute des pétales, et ce, pour une plante donnée, quelle qu'en soit l'espèce.

Nous disons : début de la chute des pétales, et non fin de la chute, car les recherches actuelles sur les moments de lutte semblent indiquer que la lutte contre certains insectes de certains arbres fruitiers s'avère la plus efficace et indispensable au moment de la chute des pétales, alors qu'il peut rester de ci de là des fleurs à peine épanouies.

Il est dès lors évident que dans un verger planté de plusieurs espèces dont les variétés ont des moments différents de floraison, les poudrages et les pulvérisations pourront se faire sur les arbres qui ne sont pas encore fleuris et sur ceux qui ont terminé leur floraison. Dans certains vergers, la floraison échelonnée peut durer des semaines, et il ne pourrait être question de les interdire.

Il ne faut pas songer à fixer des dates pendant lesquelles ou en dehors desquelles les traitements par des insecticides seraient autorisés ou interdits.

La proposition ne tend pas à interdire l'emploi des insecticides en dehors de la floraison, ni même pendant la floraison à condition qu'ils n'aient aucune action mortelle sur les abeilles.

Votre Commission a amendé l'article 1<sup>er</sup> et a voulu le rendre plus précis en déterminant les plantes qu'il est défendu de traiter pendant la floraison; elle a également modifié l'intitulé du texte français.

Etant donné l'importance économique de la culture des pommes de terre et les grands dangers d'attaques par les doryphores, elle a estimé qu'il fallait permettre en tout temps la lutte contre ces dangereux insectes, même avec des produits nuisibles aux abeilles (article 2 nouveau). Le Ministre de l'Agriculture pourra autoriser des traitements à titre expérimental pendant la pleine floraison.

L'article 2 devient l'article 3 (nouveau); l'agronome de l'Etat de la circonscription sera l'expert apicole chargé de constater les infractions en la matière.

Votre Commission a ajouté l'article 4 (nouveau) en remplacement de l'article 3 (ancien). Elle a ajouté aussi l'article 5.

La proposition, telle qu'elle vous est soumise, est le résultat d'un examen approfondi. Votre Commission de l'Agriculture a consulté les spécialistes du Ministère de l'Agriculture qui lui ont exposé leur manière de voir.

De ces exposés, il ressort que pendant la floraison des plantes il n'est pas nécessaire de poudrer ni de pulvériser pour lutter contre les insectes nuisibles rencontrés actuellement en Belgique.

Les pulvérisations d'insecticides pendant la pleine floraison sont nuisibles à la fécondation des fleurs et sont très dangereuses pour les abeilles, évidemment si les insecticides leur sont mortels.

De bloeitijd is op te vatten als de tijd die verstrijkt tussen het opengaan van de eerste bloem tot bij het begin van het afvallen der kroonbladeren, zulks voor een gegeven plant en ongeacht de soort.

Wij zeggen dus het begin van het afvallen der kroonbladeren en niet het einde van dit afvallen, want de huidige opsporingen inzake insectenbestrijding schijnen aan te tonen dat de bestrijding van sommige insecten van bepaalde fruitbomen het meest doeltreffend en onmisbaar is op het ogenblik dat de kroonbladeren afvallen, al zijn er hier en daar nog pas ontloken bloemen.

Het spreekt dus vanzelf dat in een boomgaard met verschillende soorten, die verschillende bloeitijden hebben, de bestuiving en de besproeiing kan geschieden op bomen die nog niet bloeien en op bomen die reeds uitgebloeid zijn. In sommige boomgaarden kan de bloeitijd weken duren en zou er dus geen sprake kunnen van zijn de besproeiingen te verbieden.

Er valt niet aan te denken termijnen te stellen, waarin of waarbuiten de behandeling met insectendodende producten toegelaten of verboden zou zijn.

Het voorstel verbiedt het gebruik van insectendodende stoffen buiten de bloeitijd niet, en ook niet gedurende de bloeitijd op voorwaarde dan dat de producten geen dodelijke uitwerking hebben op de bijen.

Uw Commissie heeft het eerste artikel geamendeerd met het doel het nauwkeuriger te maken, door te bepalen voor welke planten de behandeling tijdens de bloeitijd verboden is; zij heeft ook de titel van de Franse tekst gewijzigd.

Wegens het economisch belang van de aardappelteelt en de grote gevaren van de coloradokever, was zij van oordeel dat de bestrijding van dit schadelijk insect te allen tijde moet toegelaten worden, zelfs met voor de bijen schadelijke producten (artikel 2, nieuw). De Minister van Landbouw zal proefbehandelingen in volle bloeitijd kunnen veroorloven.

Het artikel 2 wordt artikel 3 (nieuw); de Rijkslandbouwkundige van het gebied zal worden aangewezen als bijenteeltkundige voor het vaststellen van de overtredingen ter zake.

Uw Commissie heeft een artikel 4 (nieuw) toegevoegd ter vervanging van het vroeger artikel 3. Zij laste ook artikel 5 in.

Het voorstel, zoals het U wordt voorgelegd, is het resultaat van een grondig onderzoek. Uw Commissie van Landbouw raadpleegde de deskundigen van het Ministerie van Landbouw, die hun zienswijze hebben toegelicht.

Uit hun uiteenzettingen bleek dat het niet nodig is gedurende de bloeitijd te bestuiven of te besproeien om de schadelijke insecten, die men thans in België aantreft, te bestrijden.

De besproeiingen met insectendodende stoffen tijdens de volle bloeitijd zijn schadelijk voor de bevruchting der bloemen en zeer gevaarlijk voor de bijen, vanzelfsprekend indien zij dodelijk op hen inwerken.

Si les poudrages ne sont pas ou peu nuisibles aux fleurs, ils ne sont pas utiles non plus; ils peuvent être dangereux pour les abeilles.

Les spécialistes font remarquer que depuis des années, par tous les moyens, les services officiels du Ministère de l'Agriculture ont fait et font un gros effort pour vulgariser les moyens de lutte contre les insectes, de sorte que du point de vue psychologique une interdiction de pulvériser ou de poudrer, fût-elle même limitée à la floraison, pourrait avoir des conséquences fâcheuses. Tenant compte que les pertes dues aux insectes nuisibles sont énormes, il y a lieu de se demander si la proposition de loi ne fera pas plus de tort que de bien à notre économie nationale.

De ces exposés, il découle qu'il semble plus facile d'arriver à faire supprimer les traitements inutiles pendant la floraison par voie éducative plutôt que par voie de contrainte.

Quant aux auteurs de la proposition, ils affirment, après consultation de nombreux fructiculteurs, qu'il importe de légiférer; ces fructiculteurs estiment que c'est le seul moyen pour assurer la protection de leurs abeilles.

Un membre de la Commission estime que la proposition de loi est inutile parce qu'elle tend à interdire la lutte contre les insectes nuisibles à un moment où elle ne se fait pas ou ne doit pas se faire, c'est-à-dire pendant que les plantes sont en pleine floraison. Les agriculteurs, dit-il, le savent bien, et si quelques-uns l'ignorent encore, leur instruction professionnelle à cet égard sera très rapide parce que leurs intérêts sont en jeu; les traitements sont coûteux et personne ne les fera inutilement.

Parmi les agriculteurs, de nombreux fructiculteurs sont en même temps apiculteurs; ils ont avant tout le souci de ne pas nuire à leurs abeilles, précieuses auxiliaires pour la production fruitière.

La proposition de loi sera inapplicable en pratique. Quel est, en effet, l'agent chargé de verbaliser qui sera capable de dire s'il s'agit d'une floraison au sens défini par la Commission? L'insecticide utilisé est-il mortel ou non pour les abeilles?

Il est certain que pour les agriculteurs ce seront là autant d'occasions d'ennuis de nature à ralentir dans de nombreux cas la lutte contre les insectes nuisibles et à diminuer par conséquent, les rendements et la qualité des produits. La perte de richesse nationale sera plus importante que celle pouvant résulter de la réduction de la population de certains ruchers.

L'an dernier, la mortalité des abeilles aurait été moins grave qu'au cours de l'année précédente. C'est de bon augure, car on peut y voir l'effet salutaire d'une instruction plus poussée des praticiens; effet aussi de leur expérience et des avertissements des services officiels compétents.

Un membre est convaincu par contre que la diminution de la mortalité au cours de la saison dernière est due uniquement à la réduction du nombre des

Indien de bestuivingen niet of slechts weinig schadelijk zijn voor de bloemen, dan zijn zij evenmin nuttig; zij kunnen gevaarlijk zijn voor de bijen.

Specialisten doen opmerken dat de officiële diensten van het Ministerie van Landbouw sinds jaren en met alle middelen een grote inspanning gedaan hebben en nog doen om de insectenbestrijdende middelen te vulgariseren, zodat, uit psychologisch oogpunt gezien, een verbod van bestuiving of besproeiing, zelfs beperkt tot de bloeitijd, spijtige gevolgen kan hebben. Rekening houdend met het feit dat de schadelijke insecten zeer grote verliezen veroorzaken, dient men zich af te vragen of het wetsvoorstel niet meer kwaad dan goed zal doen aan 's lands economie.

Uit die uiteenzettingen blijkt dat het stopzetten van de nutteloze behandelingen tijdens de bloeitijd gemakkelijker kan bereikt worden door voorlichting dan door dwang.

De indieners van het voorstel bevestigen, na talrijke fruitkwekers geraadpleegd te hebben, dat een wet dient tot stand te komen; volgens hen is dit het enig middel om hun bijen te beschermen.

Een commissielid acht het wetsvoorstel nutteloos, aangezien het de bestrijding van de schadelijke insecten wil verbieden op een ogenblik waarop zij niet gebeurt of niet moet gebeuren, t.w. wanneer de planten in volle bloei zijn. De landbouwers, zegt hij, weten zulks wel, en zo sommigen het nog niet weten, zal hun beroepsopleiding in dit verband zeer vlug vorderen, omdat hun belangen op het spel staan; de behandelingen zijn kostelijk en niemand zal ze nutteloos toepassen.

Onder de landbouwers, zijn talrijke fruitkwekers tevens bijenkwekers; zij zijn er vooral om bezorgd niet te schaden aan hun bijen, die een kostbare hulp zijn bij de fruitteelt.

Het wetsvoorstel zal practisch niet toegepast kunnen worden. Immers, welke met de bekeuring belaste beambte is in staat te zeggen of het een bloeitijd geldt in de zin als bepaald door de Commissie? Is het gebruikte insectendodend middel al dan niet dodelijk voor de bijen?

Zeker is, dat dit de landbouwers heel wat moeilijkheden zal bezorgen, die in talrijke gevallen de bestrijding van de schadelijke insecten kunnen vertragen en, bijgevolg, de opbrengst van de oogst en de hoedanigheid der vruchten verminderen. Voor het land zal hierdoor meer rijkdom teloor gaan dan door een vermindering van de bevolking in sommige korven. Verleden jaar was de bijensterfte, naar het schijnt, minder groot dan het voorgaande jaar. Dit is een goed voorteken, want wij kunnen daarin de heilzame werking ontwaren van een betere opleiding der practici; ook van hun ervaring en van de waarschuwingen der bevoegde officiële diensten.

Een lid is integendeel overtuigd, dat de afnemende sterfte in het laatstleden seizoen alleen te danken is aan de vermindering van het

pulvérisations pendant la floraison, conséquence du dépôt de la proposition de loi relative à l'interdiction de ces pulvérisations.

Les membres de la Commission de l'Agriculture sont tous d'accord pour dire que les abeilles ne doivent plus être les innocentes victimes, à la fois de la science des savants et de l'ignorance des praticiens, mais les avis diffèrent quant aux moyens d'y parvenir.

Le présent rapport a été admis à l'unanimité; quant à la proposition de loi, elle a été admise par 8 membres; 4 membres y sont opposés, 1 membre s'est abstenu.

*Le Rapporteur,*  
P. ESTIENNE.

*Le Président,*  
G. MULLIE.

aantal bestuivingen gedurende de bloeitijd, als gevolg van de indiening van het wetsvoorstel betreffende het verbod van bestuiving in die tijd.

De leden van de Commissie van Landbouw zijn het er allen eens over, dat de bijen niet meer de onschuldige slachtoffers mogen worden van de wetenschap der geleerden en de onkunde der pratici; over de manier, om daartoe te geraken, lopen de meningen echter uiteen.

Dit verslag werd bij eenparigheid goedgekeurd, terwijl het wetsvoorstel werd aangenomen met 8 tegen 4 stemmen, bij één onthouding.

*De Verslaggever,*  
P. ESTIENNE.

*De Voorzitter,*  
G. MULLIE.

TEXTE PRÉSENTÉ  
PAR LA COMMISSION.

TEKST VOORGEDRAGEN  
DOOR DE COMMISSIE.

**Proposition de loi relative aux poudrages et pulvérisations pendant la floraison au moyen de produits insecticides.**

**Wetsvoorstel betreffende de bestuivingen en besproeiingen tijdens de bloeitijd met insectendodende stoffen.**

ARTICLE PREMIER.

Il est défendu de traiter par poudrage ou pulvérisation au moyen de produits insecticides ayant une action mortelle sur les abeilles, les plantes des jardins et des champs, ainsi que les arbustes et les arbres fruitiers pendant leur floraison.

ARTIKEL 1.

Het is verboden planten van tuinen en velden, alsmede struiken en vruchtbomen gedurende hun bloeitijd te bestuiven of te besproeien met insectendodende middelen, die dodelijk inwerken op de bijen.

ART 2.

L'interdiction prévue à l'article 1<sup>er</sup> ne s'applique pas aux traitements des pommes de terre, ni aux traitements faits à titre expérimental autorisés par le Ministre de l'Agriculture.

ART. 2.

Het in artikel 1 gestelde verbod geldt niet voor behandeling van aardappelen, noch voor proefbehandelingen gedaan met toestemming van de Minister van Landbouw.

ART. 3.

Chaque infraction sera constatée par l'agronome de l'Etat de la circonscription.

ART. 3.

Elke overtreding wordt vastgesteld door de Rijkslandbouwkundige van het gebied.

ART. 4.

Toute infraction à cette interdiction est passible des peines de police.

ART. 4.

Elke overtreding van dit verbod wordt gestraft met politiestraffen.

ART. 5.

Le Ministre de l'Agriculture est chargé de l'application de la présente loi.

ART. 5.

De Minister van Landbouw is belast met de toepassing van deze wet.